

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ CURRENT STATE AND DEVELOPMENT OF GREEN FINANCING IN UKRAINE

У статті розглянуто сучасний стан та тенденції розвитку зеленого фінансування в Україні. Загальний обсяг розміщення зелених облігацій у світі має тенденцію до зростання. При цьому майже 2/3 коштів, залучених від випуску зелених облігацій, спрямовується на відновлювану енергетику та енергоефективність. Введення в обіг зелених облігацій в Україні стане інструментом здешевлення фінансових ресурсів в реалізації зелених проєктів та організації ринку інвесторів, що дасть змогу мобілізувати потрібні фінансові ресурси у сфері відновлюваної енергетики та енергоефективності. Заходи з енергозбереження можуть знизити середній рахунок за житлово-комунальні послуги у 2-3 рази та допоможуть Україні створити десятки тисяч робочих місць. Державна установа «Фонд енергоефективності» активно здійснює підтримку заходів з підвищення рівня енергетичної ефективності будівель та енергозбереження, зокрема в житловому секторі. Отже, у близькому майбутньому цей фонд може бути емітентом зелених облігацій з державною гарантією.

Ключові слова: зелений фінанси, зелений ринок, зелена економіка, зелені облігації, розвиток, енергоефективність.

В статье рассмотрены современное состояние и тенденции развития зеле-

ного финансирования в Украине. Общий объем размещения зеленых облигаций в мире имеет тенденцию роста. При этом почти 2/3 средств, привлеченных от выпуска зеленых облигаций, направляется на возобновляемую энергетику и энергоэффективность. Введение в обращение зеленых облигаций в Украине станет инструментом удешевления финансовых ресурсов в реализации зеленых проектов и организации рынка инвесторов, что позволит мобилизовать необходимые финансовые ресурсы в сфере возобновляемой энергетики и энергоэффективности. Меры по энергосбережению могут снизить средний счет за жилищно-коммунальные услуги в 2-3 раза и помогут Украине создать десятки тысяч рабочих мест. Государственное учреждение «Фонд энергоэффективности» активно осуществляет поддержку мер по повышению уровня энергетической эффективности сооружений и энергосбережения, в частности в жилом секторе. Итак, в близком будущем этот фонд может быть эмитентом зеленых облигаций с государственной гарантией.

Ключевые слова: зеленые финансы, зеленый рынок, зеленая экономика, зеленые облигации, развитие, энергоэффективность.

УДК 338.2

Решетило О.Є.

асистент кафедри фінансів
Сумський національний
аграрний університет

The article considers the current state and development of green financing in Ukraine. The total volume of placement green bonds in the world tends to grow. At the same time, almost 2/3 funds raised from the issue of green bonds is directed to energy and energy efficiency. The introduction of green bonds in Ukraine will be a tool for cheapening financial resources in implementing green projects and organizing an investor market, which will mobilize the necessary financial resources in the field of energy and energy efficiency. Energy saving measures can reduce the average bill for housing and municipal services by 2–3 times and help Ukraine to create tens of thousands of job opportunities. The state institution “Energy Efficiency Fund” actively supports measures to improve the energy efficiency of buildings and energy conservation, particularly in the residential sector. Thus, in the nearest future, this fund may be an issuer of green bonds with a state guarantee. The Ukrainian market has great potential, because the country is well known for its rich natural resources. Currently, Ukraine is undergoing a sharp restructuring of the energy sector, as geopolitical considerations have made it less dependent on imports of energy resources, as well as to increase fuel efficiency and access to more reliable sources of energy. Green bonds can become an important tool for the green finance of Ukraine and for the country to build its green economy. We consider the priority directions of the development of green finance and potential issuers of green bonds on the way of creating a green economy in Ukraine. Green bonds are still on the way to full institutionalization, although the market is growing very actively. The international organization Climate Bonds Initiative acts as one of the institutions developing standards for the green bond market. The organization is ready to support Ukraine and cooperate with the Ukrainian government in attracting green investments. The standards developed by this organization, contain principles and necessary certification processes before and after the issuance of green bonds in 5 areas: solar, wind and geothermal energy, low-carbon construction and transport.

Key words: green finance, green market, green economy, green bonds, development, energy efficiency.

Постановка проблеми. Створення зеленого ринку – це перш за все створення умов для використання так званих «зелених облігацій». Фактично вся необхідна нормативно-правова база вже передбачена та виписана в Угоді про асоціацію з ЄС. Саме тому виконання цього завдання не тільки дало б нам змогу мобілізувати зелені фінансові ресурси, але й мало б бути прискорити європейську інтеграцію.

Відповідно до умов Угоди про асоціацію з ЄС Україна взяла на себе зобов'язання побудувати зелену економіку. Однак виконання такого завдання передбачає не тільки реалізацію необхідних реформ на рівні реальної економіки, але й радикальну перебудову фінансової системи [3]. Досягнення поставленої мети в Україні потре-

бує чимало коштів, тому необхідність створення умов для залучення зелених фінансів зі світових ринків є однією з пріоритетних задач.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сьогодні дослідженням розвитку залучення зеленого фінансування в Україні займаються багато вчених та економістів, а саме М. Карлін, Б. Порфирьев, О. Сущенко, А. Фролов [1-4]. Наприклад, заступник начальника Управління реформування сфери енергоефективності та енергозбереження Андрій Фролов виділяє такі проблеми залучення зеленого фінансування в Україні [4], як обмеженість/недоступність довгострокових кредитних ресурсів; брак фінансових інструментів; нерозвиненість ринку цінних паперів; низький суверенний кредитний рейтинг.

Ці проблеми пропонується вирішити таким чином:

1) запровадження в Україні ринку зелених облігацій, що відкриває доступ до світового ринку капіталу та великого різноманітного об'єднання інвесторів;

2) введення в обіг зелених облігацій в Україні, що стане інструментом здешевлення фінансових ресурсів в реалізації зелених проектів та організації ринку інвесторів, що дасть змогу мобілізувати потрібні фінансові ресурси у сфері відновлюваної енергетики та енергоефективності;

3) запровадження в національне законодавство керівних принципів зелених облігацій (відповідних міжнародним) та порядку їх дотримання;

4) допомога міжнародній організації «Climate Bonds Initiative» країнам неінвестиційної категорії щодо сертифікації зелених облігацій міжнародним стандартом, що робить їх привабливими для інвесторів.

Згідно з даними міжнародної організації «Climate Bonds Initiative» загальний обсяг розміщення зелених облігацій у світі у 2018 році становить вже 389 млрд. доларів. Це у 2,4 рази більше, ніж у 2017 році. При цьому майже 2/3 коштів, залучених від випуску «зелених» облігацій, спрямовуються на відновлювану енергетику (43%) та енергоефективність (24%) [1; 3].

Постановка завдання. Метою статті є вивчення сучасного стану та визначення перспектив розвитку зеленого фінансування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зелена облігація – це борговий інструмент, кошти від продажу якого спрямовуються виключно на фінансування зелених проектів. Головним критерієм таких проектів є їх екологічне спрямування. Напрямами зелених проектів є відновлювані джерела енергії, розвиток альтернативних джерел енергії, ефективність використання електроенергії, підвищення теплоізоляції житлових будинків, утилізація та переробка відходів, екологічно чистий транспорт, ефективне використання земельних ресурсів, збереження флори й фауни, а також водних ресурсів, адаптація до змін клімату.

Зелені бонди ще тільки перебувають на шляху до повноцінної інституалізації, хоча ринок зростає дуже активно. У ролі одного з інститутів, що розробляють стандарти для ринку зелених бондів, виступає міжнародна організація «Climate Bonds Initiative».

Нині Україна має досить багато перспективних проектів з екологічним спрямуванням, які для реалізації вимагають додаткового фінансування, тому, крім врегулювання законодавства в цій сфері, необхідним є впровадження інструментів залучення дешевих ресурсів в зелені проекти, а саме зелених бондів. Створення ринку зелених облігацій має зменшити вартість капіталу для

таких проектів та прискорити поширення зелених технологій.

«Climate Bonds Initiative» готова підтримати Україну та співпрацювати з українським урядом у сфері залучення зелених інвестицій. Розроблені нею стандарти містять принципи й необхідні процеси сертифікації до та після випуску зелених облігацій у 5 галузях, таких як сонячна, вітряна та геотермальна енергетика, низьковольтне будівництво й транспорт.

Український ринок має великий потенціал, адже країна добре відома своїми багатими природними ресурсами. Нині Україна зазнає різкої реструктуризації енергетичного сектору, оскільки геополітичні міркування змусили його зменшити залежність від імпорту енергоносіїв, підвищити ефективність використання палива та отримати доступ до джерел енергії, які є більш надійними. Зелені облігації можуть стати важливим інструментом для зелених фінансів України та для того, щоби країна побудувала свою зелену економіку. Розглянемо пріоритетні напрями розвитку зелених фінансів та потенційних емітентів зелених облігацій на шляху до створення зеленої економіки України (табл. 1).

Зі світової практики відомо, що зелені облігації є дієвим засобом здешевлення фінансових ресурсів у реалізації зелених проектів та мобілізації інвестиційних ресурсів на ринку. Отже, створення умов для емісії зелених облігацій дасть змогу [4] освоювати кошти виключно за цільовим призначенням; ефективно використовувати залучені фінансові ресурси на зелені проекти; долучити широку базу цільових інституціональних інвесторів; контролювати грошові потоки, які спрямовуються на погашення заборгованостей; залучити кошти від МФО за конкурентними ставками; покращити захист прав кредиторів, що інвестують в зелені проекти.

Висновки з проведеного дослідження. Запровадження ринку зелених облігацій в Україні може стати ефективним інструментом здешевлення фінансових ресурсів на зелені проекти та мультиплікатором залучення інвестицій, оскільки зелені облігації можуть бути випущені багатьма емітентами (міжнародні фінансові організації, а саме ЄБРР, Світовий банк, Європейський інвестиційний банк, Міжнародна фінансова корпорація; уряд; муніципалітети; комерційні банки; крупні компанії; страхові компанії; спеціалізовані фонди тощо).

Нині український ринок зелених облігацій перебуває на етапі формування, але неможливо недооцінити важливість розвитку цього сегменту ринку капіталів у процесі становлення фонду фінансових ресурсів, що може бути використаний для фінансування вітчизняних проектів у сфері чистої енергетики в майбутньому.

Таблиця 1

Пріоритетні напрями розвитку зелених фінансів та потенційні емітенти зелених облігацій

Пріоритетні напрями розвитку зелених фінансів	Сучасний стан сектору економіки	Потенційні емітенти зелених облігацій
Природні ресурси	Сільське господарство забезпечує приблизно 16-17% національного ВВП України. Міністерство аграрної політики та продовольства України (Стратегія 2020) працює над покращенням аграрного бізнесу України.	Українські агрохолдинги, акції яких котируються на закордонних біржах; проект енергоефективності використання біомаси або відходів, а також проект низьковуглецевого розвитку.
Транспорт	Україна володіє розвинутою інфраструктурою залізничного та водного транспорту. За довжиною мережі залізниць Україна посідає друге місце в Європі. Проте рівень безпеки, показники якості та ефективності перевезень пасажирів і вантажів, енергоефективності, рівня техногенного навантаження на довкілля не відповідають сучасним вимогам.	Найбільшим потенційним емітентом є «Укрзалізниця». Розроблено транспортну стратегію на період до 2020 року, яка має стати системоутворюючим чинником розвитку національної економіки.
Енергетика	Загальна потужність виробників з відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), які працюють за зеленим тарифом, на кінець 2018 року становить на 37% більше показника минулого року згідно з даними НКРЕКП. Сонячні електростанції та вітроелектростанції складають 97% нових потужностей. У 2017 році в Україні було введено 257 МВт нових потужностей відновлюваної енергетики.	ТОВ «ДТЕК» («ДТЕК») є найбільшою енергетичною компанією України, яка реалізує проекти у сфері технологічної та цифрової трансформації енергетики. Згідно з даними ЗМІ «ДТЕК» вже цікавиться випуском зелених облігацій для фінансування проектів відновлюваної енергетики.
Енергоефективність	Однією з основних проблем енергетичного сектору в Україні є неефективне використання паливно-енергетичних ресурсів у сфері опалення житлового сектору. Україна значною мірою залежить від імпорту енергоносіїв, що в сучасних геополітичних умовах приводить до високих ризиків енергозалежності. Вжиття заходів з енергозбереження може знизити середній рахунок за житлово-комунальні послуги у 2–3 рази та допоможуть Україні створити десятки тисяч робочих місць.	Державна установа «Фонд енергоефективності». Фондом енергоефективності повноцінно здійснено запуск програми «Перші ластівки», яка сприятиме підвищенню енергоефективності та зменшенню енергоспоживання в житловому секторі. Фонд є окремою юридичною організацією, тому він також може бути емітентом зелених облігацій з державною гарантією.
Банківський сектор	В Україні, як і в більшості країн світу, існує дворівнева банківська система. Державними банками України, якими на 1 січня 2019 року є «ПриватБанк», «Ощадбанк», «Укрексімбанк» та «Укргазбанк», мають програми кредитування екологічної ефективності. У 2018 році 60% всіх нових об'єктів відновлюваної енергії в Україні було профінансовано «Укргазбанком».	Державний «Укргазбанк» запровадив нову програму для підтримки реалізації в Україні проектів відновлюваної енергетики. «Укргазбанк» є першим у Східній Європі банком, який фокусується на зелених кредитах фізичним та юридичним особам.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Карлін М. Проблеми й перспективи використання «зелених» фінансів територіальними громадами: світовий досвід та Україна. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2018. № 1. С. 148-157.
- Порфирьев Б. «Зеленые» тенденции в мировой финансовой системе. *Мировая экономика и международные отношения*. 2016. № 9. С. 5-16.
- Сущенко О. Зелена економіка та зелені фінанси в Україні // Delo.ua. 2018. URL: <https://delo.ua/business/zelena-ekonomika-ta-zeleni-finansi-bolovitchki-346686> (дата звернення: 25.05.2019).
- Фролов А. Зелені облігації в Україні як механізм залучення інвестицій в проекти відновлюваної енергетики та енергоефективності. *Урядовий портал*. 2018. URL: <http://saee.gov.ua/sites/default/files/8.%20A.%20Frolov.pdf> (дата звернення: 25.05.2019).
- Глобальний ринок зелених облігацій у 2018 році // Укргазбанк : веб-сайт. URL: https://www.ukrgasbank.com/eco/global_2018 (дата звернення: 25.05.2019).

REFERENCES:

- Karlin M. (2018) Problemy i perspektyvy vykozystannya "zelenykh" finansiv terytorialnymy gromad-

- amy: svitovi dosvid ta Ukrayina [Problems and prospects of using "green" finance by territorial communities: world experience and Ukraine]. *Economic Journal of Lesya Ukrainka East European National University*, no. 1, pp. 148-157.
- Porfiriyov B. (2016) "Zelene" tendentsii v mirovoy finansovoy sisteme ["Green" trends in the global financial system]. *World economy and international relation*, no. 9, pp. 5-16.
- Sushchenko O. (2018) Zelena ekonomika ta zeleni finansy v Ukrayini [Green economy and green finance in Ukraine]. Delo.ua. Available at: <https://delo.ua/business/zelena-ekonomika-ta-zeleni-finansi> (accessed: 25 May 2019).
- Frolov A. (2018) Zeleni obligatsii v Ukrayini yk mekhanizm zaluchennya investysii v proekty vidnovlyuvanoyi energetyky ta energoefektyvnosti [Green bonds in Ukraine as a mechanism to attract investment in energy projects and energy efficiency]. *Government portal*. Available at: <http://saee.gov.ua/sites/default/files/8.%20A.%20Frolov.pdf> (accessed: 25 May 2019).
- Globalnyi rynek zelenykh obligatsii u 2018 rotsi [Global market for green bonds in 2018], *Ukrgazbank*. Available at: <https://www.ukrgasbank.com> (accessed: 25 May 2019).

THE CURRENT STATE AND DEVELOPMENT OF GREEN FINANCING TO UKRAINE

The purpose of the article is to study the current state and to determine the prospects for the development of green financing to Ukraine.

Methodology. In the process of writing the article were used the methods of theoretical generalization, system analysis; method analysis and synthesis, quantitative analysis of economic indicators.

Results. The Ukrainian market has great potential, because the country is well known for its rich natural resources. Currently, Ukraine is undergoing a sharp restructuring of the energy sector, as geopolitical considerations have made it less dependent on imports of energy resources, as well as to increase fuel efficiency and access to more reliable sources of energy. Green bonds can become an important tool for the green finance of Ukraine and for the country to build its green economy. We consider the priority directions of the development of green finance and potential issuers of green bonds on the way of creating a green economy in Ukraine.

A green bond is a debt instrument, from the sale of which the money is sent exclusively to finance green projects. The main criterion for such projects is their environmental direction. Directions of green projects are renewable energy sources, development of alternative energy sources, energy efficiency, increasing thermal insulation of residential buildings, waste utilization and recycling, environmentally friendly transport, efficient use of land resources, preservation of flora and fauna, water resources, adaptation to climate change.

Green bonds are still on the way to full institutionalization, although the market is growing very actively. The international organization "Climate Bonds Initiative" acts as one of the institutions developing standards for the green bond market.

Today, Ukraine has many promising environmental projects, which require additional funding for implementation. Therefore, in addition to settling legislation in this area, it is necessary to introduce tools to attract cheap resources into green projects, namely green bonds. Creating a green bond market should reduce the cost of capital for such projects and accelerate the spread of green technologies.

Green bonds can be an important tool for Ukraine's green finance and for the country to build its green economy.

Practical implications. From world practice it is known that green bonds are an effective means of reducing the cost of financial resources in implementing green projects and mobilizing investment resources in the market. Thus, the creation of conditions for the issue of green bonds will allow: develop funds exclusively for the intended purpose; effectively use the attracted financial resources for green projects; include a broad base of target institutional investors; control cash flows that are used to pay off debts; raise funds from the international financial organizations at competitive rates; improve the protection of the rights of creditors investing in green projects.